

YTTRANDE

2026-10-10

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se och ju.L5@regeringskansliet.se

Ju2026/01507

Yttrande angående SOU 2026:34 *Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer*

Inledning

Riksorganisationen Glöm Aldrig Pela och Fadime (nedan GAPF) tackar för möjligheten att yttra sig över SOU 2026:34 *Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. GAPF är en ideell förening som är politisk och religiöst obunden och som kämpar mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Organisationen grundades 2001 och vänder sig till alla som är berörda av hedersrelaterat våld och förtryck. GAPF bedriver en nationell stödjour som riktar sig till hedersvåldsutsatta, anhöriga och yrkesverksamma. Under 2025 mötte GAPF:s stödverksamhet över 360 personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. GAPF genomför även utbildningsinsatser och opinionsbildande aktiviteter över hela landet för att förebygga och skapa ökad förståelse kring hedersrelaterade frågor.

Nedan redovisas GAPF:s ställningstagande till *utvalda* delar i utredningen. GAPF:s ställningstaganden är avgränsade till de delar som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Sammanfattade synpunkter

GAPF ser risker med att förslagen i praktiken inte kommer göra reell skillnad för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck behöver uttryckligen benämnas och inte inkluderas i våld i nära relation eller mäns våld mot kvinnor. GAPF vill särskilt framhålla att hedersrelaterat våld och förtryck i flera avseenden skiljer sig från våld som utövas inom en tvåpersonersrelation. Utsattheten kan vara kollektiv och flera personer kan delta i kontrollen, övervakningen eller våldet. Detta är av särskild betydelse vid bedömningen av både brottets allvar och den utsattas skyddsbehov. En skyddsåtgärd som är tillräcklig när hotbilden är begränsad till en enskild gärningsperson kan vara otillräcklig när hotbilden omfattar ett större nätverk. Styrningen av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behöver stärkas och ha ett tydligare brottsofferperspektiv. Ett led i detta, utöver att tydligt benämna våldsformen, är att

kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck behöver finnas hos ansvariga myndigheter. GAPF:s ställningstaganden redovisas mer utförligt nedan.

Kapitel 1 – Författningsförslag

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor och oskualdsingrepp på kvinnor

GAPF välkomnar förslaget om att utvidga straffansvaret så att det även omfattar personer som genom olaga tvång eller på annat sätt förmår någon annan att genomgå könsstympning eller tillåter att en person som inte har fyllt 18 år könsstympas. GAPF vill dock framhålla att man behöver åtgärda de brister som finns när det gäller att fråga om utsatthet och på det sättet identifiera utsatthet. För att lagföringen ska förbättras behöver fler utsatta identifieras.

GAPF anser att lagstiftningen också bör förtydligas så att alla former av könsstympande ingrepp uttryckligen omfattas av lagen, även ingrepp på inre könsorgan. GAPF menar att Sverige bör ha nolltolerans mot könsstympning och att kulturella eller religiösa argument aldrig får användas för att relativisera eller förminska dessa övergrepp.

Kapitel 6 – Allmänna bestämmelser och straffrättsliga förpliktelser (artiklarna 1-13)

6.3 Tvångsäktenskap (artikel 4)

GAPF anser att Sverige har relevant lagstiftning på området men vill tydligt framhålla att när den inte tillämpas så utgör den heller inget skydd för de som är utsatta. GAPF kommer löpande i kontakt med barn och unga som förts utomlands för att giftas bort där oro för detta funnits redan innan bortförandet men där ingen myndighet agerat för att skydda barnen. När bortförda barn berättar om fortsatt utsatthet efter bortförandet är det vanligt att polisen uppger att de inte kan utreda brott som skett utomlands. Detta trots att planeringen av bortförandet inletts i Sverige och barnets utsatthet varit känd av myndigheter innan bortförandet.

6.4 Delning av intimt eller manipulerat material utan samtycke (artikel 5)

6.4.2 Nuvarande svenska straffbestämmelser

GAPF vill tydliggöra att för att lagstiftningen ska även omfatta personer utsatta för hedersrelaterat våld så behöver det finnas en förståelse för hur synen på sexualitet är inom hederskulturen. Inom hederskulturen är kontrollen av kvinnors och flickors sexualitet central då det är genom kontroll av den som familjens/släktens heder bevaras. Det innebär att en kvinna kan anses ha skadat hedern endast genom att visat sitt hår på bild eller genom att ha synts utan täckande klädsel. ”Sexuell natur” innebär inom hederskulturen också helt andra typer av bilder än sådana som utredningen åsyftar.

Utredningen skriver också att när det gäller skada så avses skada på privatlivet och den personliga integriteten. Gällande kravet på att skadan ska vara allvarig följer att ansvaret är begränsat till situationer där spridningen kan leda till psykiskt lidande eller andra negativa konsekvenser för den enskilda. I en hederskontext kan en handling som vid en första bedömning framstår som mindre ingripande få mycket allvarliga konsekvenser för den utsatta. Exempelvis kan spridning av en bild

där en flicka eller kvinna framställs utan hijab eller på annat sätt i strid med familjens normer leda till hot, våld, utfrysning eller andra repressalier. Vid bedömningen av om en gärning är ägnad att medföra allvarlig skada måste därför den utsattas faktiska sociala och familjemässiga sammanhang beaktas. GAPF:s erfarenhet är att dessa ärenden i dagsläget inte utreds och att riskbedömningar uteblir. För att lagstiftningen ska skydda även personer utsatta för brott med hedersmotiv behöver en förståelse för detta finnas. Det behöver också finnas en förståelse för att brott med hedersmotiv syftar till att bevara eller återupprätta hedern, inte endast att skada den enskilda personens integritet.

6.5 Nätstalkning (artikel 6)

6.5.1 Artikel 6

GAPF välkomnar att de föreslagna bestämmelserna kan omfatta gärningar som utgör en del av hedersrelaterat våld och förtryck. Det är samtidigt angeläget att det tydliggörs i förarbetena hur hedersmotiv och den kollektiva kontrollkontexten ska beaktas vid tillämpningen av bestämmelserna. Annars finns en risk att gärningar som i formell mening omfattas av de nya bestämmelserna inte bedöms utifrån de särskilda konsekvenser och skyddsbehov som kan följa av en hederskontext.

Utredningen skriver att det kan finnas situationer där övervakning görs av legitima skäl och exemplifierar det med situationer där föräldrar kontrollerar var deras barn befinner sig och vad de gör på nätet. GAPF vill tydligt markera att barn som lever under hedersförtryck är utsatta för omfattande kontroll där det har allvarliga konsekvenser om föräldrarna genom kontrollen får vetskap om exempelvis kärleksrelationer eller vänskapsrelationer med någon av motsatt kön. Kontrollen av barn i hederskulturen handlar inte om omtanke för barnet utan om att vakta familjens/släktens heder. Den kunskapen behöver finnas hos myndigheter som möter barn och unga. GAPF möter återkommande utsatta barn och unga vars ärenden hos socialtjänsten hanteras via olika former av familjearbete som innebär en direkt fara för barnen då de sätts i återkommande samtal med personer som utsätter dem för våld. GAPF har också erfarenheter av föräldrar som inför socialtjänsten säger att de kontrollerar sina barn för att skydda dem från rekrytering till gängkriminella miljöer, utan att det finns skäl för sådan oro. Det är ett argument som gör att myndigheter inte ifrågasätter de vuxnas kontroll av barnen utan tvärtom uppmuntrar kontrollen. För att kunna skydda barn behöver styrningen av myndigheters arbete tydliggöras, i synnerhet när det gäller att särskilja hedersrelaterat våld och förtryck från våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor.

6.5.2 Nuvarande och föreslagna svenska straffbestämmelser

Gällande lagstiftningen om psykiskt våld skriver utredningen att det kommer utgöra psykiskt våld att utsätta en annan person för otillbörlig övervakning som är varaktig, om gärningen varit ägnad att allvarligt skada personens självkänsla. GAPF ser en risk för att personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inte kommer omfattas av lagstiftningen. GAPF anser att det är angeläget att hedersmotivets särskilda betydelse tydliggörs även vid tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen om olaga övervakning. Hedersrelaterad övervakning kan utgöra en del av ett kollektivt kontrollsystem vars syfte är att bevara eller återupprätta familjens eller släktens heder. Hedersmotiv och den kollektiva kontrollkontexten bör därför beaktas vid bedömningen av gärningens allvar och straffvärde.

Personer utsatta för hedersförtryck lever under omfattande kontroll och har ofta gjort det större delen av sitt liv. Som nämnts ovan så finns det stora brister i stödet till utsatta eftersom stödet i stor utsträckning genomförs familjecentrerat. Myndigheterna som arbetar med stödet ser familjens kontroll av barnen som en omtanke om barnen och inte som de begränsningar i livsutrymmet som den kontrollen faktiskt innebär för de utsatta barnen. Syftet med övervakningen i hederskulturen är inte heller att skada personens självkänsla utan att bevara eller återupprätta hedern. GAPF förslår därför att den föreslagna lagtexten i 4 kap. 7 c§ förtydligas med ett tillägg om att man döms för olaga övervakning om gärningen varit ägnad att bevara eller återupprätta en familjs eller släkts heder.

Kapitel 7 – Skydd för brottsoffer och tillgång till rättslig prövning (artiklarna 14-24)

7. Anmälan om våld mot kvinnor eller våld i nära relationer (artikel 14)

Att polisanmäla utsatthet för hedersbrott är idag mycket komplicerat. Det är svårt att komma fram till någon som kan ta emot en anmälan när man ringer till polisen via 11414. Det är inte heller ovanligt att GAPF:s stödsökande nekas att göra anmälningar när de ringer till polisen med motiveringen att det de berättar om inte är ett brott vilket visar på bristande kunskap om vad hedersrelaterat våld är. Det är också vanligt förekommande att den som kontaktar polisen blir kopplad till flera olika personer innan någon kan ta emot anmälan. GAPF har mötts av detta vid upprepade tillfällen när vi kontaktat polisen för våra stödsökandes räkning. GAPF vill då särskilt betona att vi i våra kontakter inte är i samma utsatta position som våra stödsökande är och därför också kan argumentera för rätten att få göra en polisanmälan på ett annat sätt än vad de utsatta har kapacitet till. GAPF välkomnar därför förslaget om att fler typer av brott ska gå att anmäla digitalt då det skulle ge vår målgrupp bättre möjligheter att berätta om sin utsatthet vilket troligen skulle göra att brotten togs på större allvar. Det är inte ovanligt att GAPF:s stödsökande i kontakter med polisen endast får berätta övergripande om sin situation och får höra att de får lämna in bevis och detaljerade beskrivningar under kommande förhör men att utredningen sedan läggs ner innan förhör hållits. GAPF är medveten om att det inom polisen finns särskilda utredare och utredningsgrupper med särskild kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. För att dessa utredare och grupper ska kunna göra reell skillnad så måste också anmälda ärenden nå fram till dem. GAPF upplever att så inte sker i den utsträckning som behövs. Anmälda ärenden läggs ofta ner av andra beslutsfattare i ett initialt skede innan dess att samtliga uppgifter inhämtats från den utsatta.

7.3 Individuell bedömning för att fastställa brottsoffers skyddsbehov (artikel 16)

7.3.1 Artikel 16

Enligt artikel 16 ska ett brottsoffers skyddsbehov bedömas i samband med första kontakten med behöriga myndigheter, eller så snart som möjligt efter första kontakten med dem. Detta efterlevs inte när det gäller personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns stora brister i Sverige inom detta område. GAPF:s erfarenhet är att det är svårt att få myndigheter att göra riskbedömningar gällande hedersrelaterat våld. Ibland hänvisar polis och socialtjänst till varandra med resultatet att ingen av myndigheterna gör någon bedömning av skyddsbehovet för brottsoffret. En annan brist i arbetet är när riskbedömningar görs genom användande av metoder som inte är utformade för hedersrelaterat våld utan för våld i nära relationer vilket ger missvisande resultat. Utöver detta så har GAPF flera exempel på när riskbedömningar inte gjorts trots att den utsatta

uttryckligen bett om att det ska göras. GAPF har även erfarenhet av att myndigheter försökt frånga sitt ansvar genom att be GAPF göra riskbedömningen.

När det gäller att närstående också ska förutsättas ha särskilda skyddsbehov påtalar GAPF återigen vikten av att myndigheter har särskild kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. GAPF har flertalet exempel på där utsatta placerats i nätverksplaceringar hos släktingar eller i geografisk närhet till föräldrarna trots att de ska skyddas just mot fortsatt utsatthet från föräldrarna. Detta tyder på en bristande kunskap om vad det innebär att hedersrelaterat våld är kollektivt. Detsamma gäller när syskon placeras tillsammans i jourhem utan hänsyn till att bröder ofta är del i kontrollen och våldet mot sina systrar. GAPF ser en särskild fara i de fall där polisen gjort en grundlig riskbedömning och rekommenderat placering i skydd men där socialtjänsten, som är den aktör som fattar beslut om placeringar, går emot polisens rekommendation och beslutar om annan placeringsform, exempelvis nätverksplacering. GAPF vill därför betona behovet av att riskbedömningar vid hedersrelaterat våld och förtryck beaktar den särskilda riskbild som kan föreligga. Till skillnad från våld inom en tvåpersonersrelation kan hotbilden omfatta flera potentiella våldsutövare, ett större socialt nätverk och en risk för att den utsatta förs ut ur landet. Även digital kontroll och övervakning kan utgöra en del av denna struktur. Riskbedömningen behöver därför säkerställa att sådana hedersrelaterade riskfaktorer identifieras och vägs in.

7.5 Hänvisning till stödtjänster (artikel 18)

7.5.2.5 Lagring av personuppgifter (punkt 5)

Utredningen föreslår att en ändring i förordningen om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet införs gällande reglering av lagring av personuppgifter. GAPF ser behov av tydliggörande gällande denna ändring. Det behöver konkretiseras vad som förväntas när det gäller uppföljning av efterlevandet av detta krav och vilken aktör som ska följa upp verksamheter som inte är tillståndspliktiga. Om förändringen kommer innebära krav på att organisationer ska dokumentera på ett visst sätt behöver både medel och tid tillföras för att organisationer ska ha möjlighet att ställa om sin verksamhet för att uppnå kraven. GAPF vill också framhålla att många utsatta vänder sig till civilsamhället just för att dessa organisationer inte är myndigheter. Det handlingsutrymme och arbetssätt som civilsamhället i dagsläget har får inte riskera att skadas genom att bli för styrt. Det behöver finnas ett utrymme för organisationer inom civilsamhället att forma sin verksamhet utifrån sin målgrupps behov. Som exempel kan nämnas att GAPF har stödsökande som uttryckligen ber om hjälp med att spara uppgifter om dem eftersom de själva inte kan göra det på grund av riskerna för att förövarna ska få tillgång till uppgifterna.

Kapitel 8 – Stöd till brottsoffer (artiklarna 25-33)

8.1 Specialiserat stöd till brottsoffer (artikel 25)

8.1.2.1 Tillhandahållande av specialiserade stödsatser (punkt 1)

Många socialtjänster saknar särskilda arbetssätt, rutiner och stödsatser för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Som nämnts ovan har GAPF erfarenheter av att hedersrelaterat våld och förtryck blandas samman med våld i nära relation eller mäns våld mot kvinnor. GAPF ser också att familjearbete används som insats vilket leder till att stödet till utsatta blir både bristfälligt och riskfyllt. GAPF ser också brister i samordningen och att utsatta inte får hjälp med basala behov som bostad och ekonomiskt bistånd eftersom deras utsatthet ses som familjekonflikter och inte som

utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Ett ytterligare exempel på brister i insatserna är unga vuxna som ber om stöd och skydd och får avslag med motiveringen att föräldrarna är försörjningsskyldiga fram tills den unge uppnår 21 års ålder. GAPF kan inte nog betona hur allvarligt det är när myndigheter uppmanar hedersvåldsutsatta personer att be sina förövare om hjälp. Som redan nämnts så efterfrågar GAPF en tydligare styrning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck så att brottsoffer erbjuds relevant stöd för sin utsatthet samt att grundliga riskbedömningar genomförs.

8.3 Specialiserat stöd till brottsoffer som utsatts för kvinnlig könsstympning (artikel 27)

GAPF instämmer i att den vård som erbjuds personer utsatta för könsstympning varierar. GAPF vill också framhålla att det finns stora brister när det gäller identifieringen av utsatta. I kontakt med yrkesverksamma som konsulterar GAPF i hedersrelaterade ärenden är det sällan som de yrkesverksamma har frågat den utsatta om hon är utsatt för könsstympning, trots att det finns kännedom om annan hedersvåldsutsatthet.

8.7 Stöd till barn som är brottsoffer (artikel 31)

8.7.2.1 Lämpligt och anpassat stöd till barn (punkterna 1 och 2)

Utredningen skriver att socialnämnden ska arbeta i nära samarbete med vårdnadshavare eller andra som ansvarar för barnens dagliga omsorg för att främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam social utveckling hos barn. Som framgår ovan är GAPF starkt kritiska till familjearbete när barn utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck då det riskerar barnens säkerhet. För att barn inte ska försättas i dessa riskfyllda insatser behöver styrningen av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck stärkas genom att beslut om insatser är baserade på barnets bästa. När det gäller barn som förs från Sverige visar både GAPF:s statistik och Jämställdhetsmyndighetens rapporter att majoriteten av barnen varit kända av myndigheter innan bortförandet. Detta visar på allvarliga brister i skyddet av barnen.

8.2.2.2 Säkra platser för kontakt mellan barn och person med föräldraansvar (punkt 2)

Som nämnts ovan efterfrågar GAPF att grundliga riskbedömningar ska göras gällande personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. När det gäller barn och unga så ser GAPF stora behov av att det i större utsträckningar beslutas om umgängesbegränsningar mellan utsatta barn och deras vårdnadshavare. När det finns risk för bortförande ska inte kontakt mellan barn och vårdnadshavare ske alls, oavsett om det är med eller utan umgängesstöd. Ansvaret för bedömning av risker ska inte heller läggas på det utsatta barnet genom att han/hon ska avgöra om kontakt med föräldrarna är lämpligt eller inte. Särskild förståelse behöver finnas för att barn som är fostrade i hederskulturen inte är fostrade att ta beslut utifrån sig själva utan utifrån vad som blir bäst för gruppen/familjen. Detta innebär en särskild svårighet för barnen att uttrycka sin egen vilja vilket myndigheter behöver ha förståelse för.

Kapitel 9 – Förebyggande arbete och tidig intervention (artiklarna 34-37)

9.3 Utbildning och information till yrkespersoner (artikel 36)

9.3.2.5 Riktad utbildning om konsekvenserna av kvinnlig könsstympning (punkt 5)

Utredningen hänvisar till Socialstyrelsens kunskapsstöd och skriver att betydelsen av transkulturell kompetens framhålls i det. GAPF betonar att den information och den vård som ska ges till utsatta ska vara det som personer har rätt till enligt svensk lagstiftning. När den kulturella förståelsen tar överhand riskerar utsattheten att relativiseras och osynliggöras. En ytterligare risk är att utsattheten för könsstämpning inte ses som en del i utsattheten för hedersrelaterat våld och förtryck och att insatser för den övriga utsattheten uteblir.

Sara Mohammad
Ordförande och verksamhetschef
Riksorganisationen GAPF – Glöm Aldrig Pela och Fadime